

Lietuvos vandentvarkos ūkio reformos prielaidos, problemos ir galimybės

LIETUVOS VANDENTVARKOS ŪKIO BŪKLĖ

Techninė būklė

- 44 miestų vandentvarkos įmonės – beveik kiekvienos savivaldybės teritorijoje
- ~700 kaimo vandentvarkos objektų
- Dėl patiriamų nuostolių vandentiekio įmonės neinvestavo į sukurto turto vertės palaikymą
- Dėl nenumatyto vartojimo kritimo (pramonės įmonių bankrotai, gyventojų taupymas) vandentvarkos infrastruktūra keletą kartų per didelė ir neefektyvi

Finansinė būklė

- Turto vertė netoli 4 mlrd. Lt
- Nuo 1996 metų didžioji dalis vandentvarkos įmonių dirba nuostolingai
- Į miestų nuotekų valymo įrenginių statybas 1992-2002 m. investuota apie 1,2 mlrd. Litų
- Pajamos už parduotą vandenį mažėja (2000 m – 310 mln Lt, 2001 – 290 mln Lt, 2002 – 285 mln.)
- 1992-2002 m. paimtos paskolos sudaro 350 mln Lt.
- Už kai kurias įmones paskolos jau gražinamos iš biudžeto

Kodėl taip atsitiko?

- Netobula (nepakankama) teisinė bazė
- Politizuota investicijų planavimo ir vandens kainų nustatymo sistema
- Dėl vandens įmonių smulkėjimo sumažėjo jų ekonominis efektyvumas
- Neefektyvus ūkio valdymas
- Vartojimo sumažėjimas

INVESTICIJŲ POREIKIS

Reikalavimai nuotekų tvarkymui

- Privalomas atitinkamas nuotekų surinkimas ir valymas miestuose virš 2000 gyventojų
- Tokių miestų yra 90
- Planuojamas investicijų poreikis apie 500 mln. eurų
- Pereinamasis laikotarpis iki 2010 m.

Reikalavimai geriamojo vandens tiekimui

- Didelė dalis tiekiamo vandens turi būti nugeležinama
- Apie 1/5 geriamo vandens vamzdynų (per 1000 km) būtina pakeisti
- Būtina plėsti tinklus užtikrinant galimybę didesniam žmonių skaičiui gauti tinkamos kokybės vandenį
- Išspręsti fluoro problemą Š-V Lietuvoje
- Tai kainuos apie 250 mln eurų

Kitos investicijų reikalaujančios vandentvarkos problemos

- Apie 1 mln. gyventojų geriamąjį vandenį ima iš šachtinių šulinių, kurių didelė dalis (apie 60 proc.) yra neleistinai užteršti
- Didelė dalis kaimo vandentvarkos infrastruktūros yra morališkai ir fiziškai pasenusi
- Kaimuose yra apie 700 neveikiančių arba blogai veikiančių nuotekų valymo įrenginių

Pavojai

- Vandentvarkos ūkio finansinio nepajėgumo didėjimas
- Dėl augančių kaštų atsijungiantys stambūs abonentai
- Nesugebėjimas ko-finansuoti ISPA/Sanglaudos fondų projektų = modernizuotis ir plėstis
- Aplinkosauginės ir socialinės problemos
- Įsipareigojimų nevykdymas
- Daugelio smulkių vandentvarkos objektų eksploatacijos nutraukimas dėl techninio susidėvėjimo ir finansinės būklės

SIŪLOMA VANDENS SEKTORIAUS REFORMA

Reformos tikslas

- Sukurti pažangų ir efektyvų vandentvarkos ūkį, kuris:
  - įgyvendintų visuomenės sveikatos saugos ir aplinkos apsaugos reikalavimus
  - užtikrintų teikiamų paslaugų kokybę
  - užtikrintų paslaugų teikimą kuo platesniam vartotojų ratui
  - būtų save išlaikantis ir tektų paslaugas racionaliomis kainomis

Reformos esmė

- Apjungti esamas įmones į stambias regionines įmones
- Suvienodinti tarifus visiems regioninės įmonės abonentams
- Tarifų tvirtinimą pavesti valstybinei institucijai
- Nustatyti privalomą paslaugų kokybės standartą
- Sukurti stiprius antimonopolinius reguliatorius

Regionalizavimas

- Vandentvarkos įmones apjungti į regionines įmones taip, kad paslaugų kainos būtų kuo panašesnės
- Formuoti regionines įmones taip, kad į jas įeitų miestų ir kaimo objektai
- Nustatyti vienodus tarifus už paslaugas visoje regioninės vandentvarkos įmonės aptarnaujamoje teritorijoje

Reformos įgyvendinimo priemonės

- Vandens paslaugų įstatymas
- Vandens paslaugų kokybės standartas
- Vandens paslaugų ūkio naudojimo taisyklės
- Tipiniai įmonės steigimo įstatai ir procedūrų vadovas

Pagrindiniai reformos klausimai

- Koks optimaliausias įmonių skaičius ir jų ribos
- Koks optimaliausias įmonių tipas ir formavimo principai

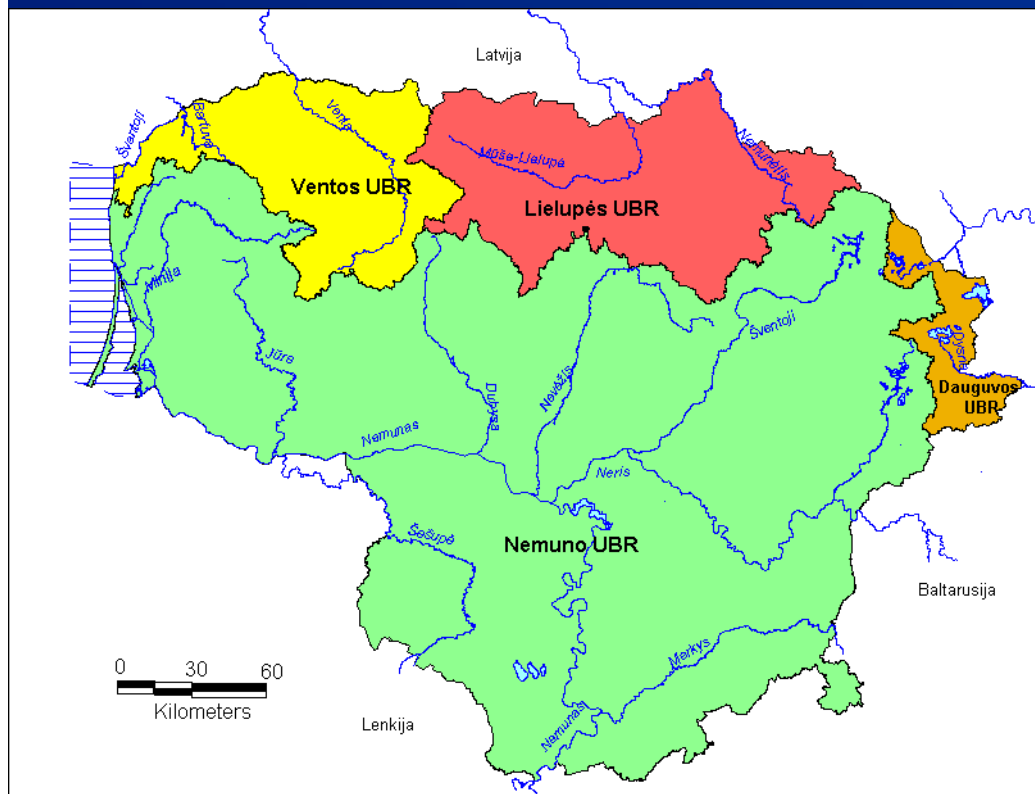

Įmonių skaičius

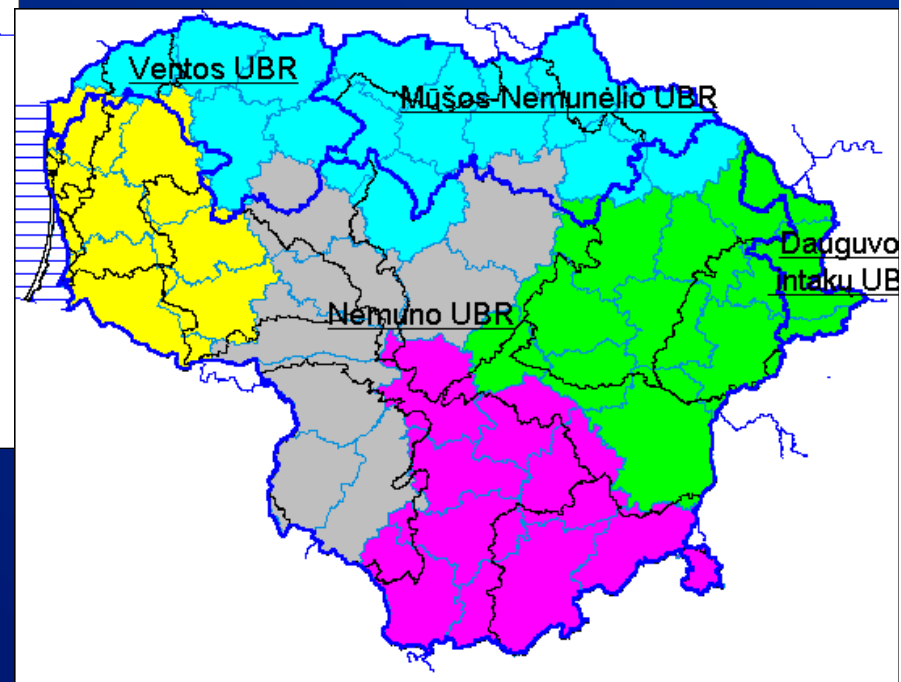
- Nagrinėjamos alternatyvos:
  - Stambinti įmones bent iki savivaldybių ribų (perkamoji galia nuo 640 iki 250 Lt per mėn./gyv., reikalingos investicijos no 9000 iki 450 Lt/gyv.);
  - Stambinti įmones iki apskričių ribų (perkamoji galia nuo ??? iki ??? Lt per mėn./gyv., reikalingos investicijos no 1600 iki 850 Lt/gyv.);
  - Stambinti įmones iki “master” planų ribų (perkamoji galia nuo 300 iki 350 Lt per mėn./gyv., reikalingos investicijos no 1350 iki 1050 Lt/gyv.).

Upių baseinų rajonai

“Master” planai (ISPA) ir
upių baseinų rajonai

Regioninių įmonių steigimas (alternatyvos)

- Viešieji j.a. (SĮ, VĮ, VŠĮ)
- Privatieji j.a. (AB, UAB)
- Valdymo scenarijai:
  - jungtinės veiklos sutartis tarp savivaldybių;
  - savivaldybių steigama AB;
  - steigama VĮ arba dalis AB akcijų tenka valstybei.

Regioninių įmonių steigimas (pavyzdys)

- Savivaldybės steigia UAB /arba konkurso būdu parenkamas operatorius, pajėgus gauti regioninę licenciją;
- Savivaldybės perduoda įgaliojimus atlikti vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo funkcijas bei valdyti turtą (koncesija, nuoma);

Vandens paslaugų įstatymo įgyvendinimo įstatymo projekto principai (pasiūlymai LRV)

- Iki 2004 m. liepos 1 d. suskirstyti Lietuvos teritoriją į viešųjų vandens paslaugų regionus taip, kad:
  - suformuoti regionai apimtų visą LR teritoriją
  - regionų ribos nedalintų savivaldybių teritorijų
  - visuose regionuose techniniai – ekonominiai vandens paslaugų ūkio rodikliai bei potencialas būtų panašūs ir sudarytų prielaidas panašių viešųjų vandens paslaugų kainų nustatymui
  - kiekviename regione gyventų ne mažiau kaip 250 tūkstančių gyventojų

Vandens paslaugų įstatymo įgyvendinimo įstatymo projekto principai (pasiūlymai LRV)

- Iki 2004 m. liepos 1 d. patvirtinti vandens paslaugų teikimo įmonių veiklos licencijavimo tvarką
- Iki 2005 m. sausio 1 d. patvirtinti savivaldybių valdomos vandens paslaugų teikimo infrastruktūros ir/arba valdomų vandens paslaugų teikėjų valdymo teisių perdavimo regiono viešųjų vandens paslaugų teikėjui tvarką

Vandens paslaugų įstatymo įgyvendinimas (pasiūlymai savivaldybėms)

- Iki 2005 m. sausio 1 d. viešųjų vandens paslaugų regionuose įsteigti įmonės, atitinkančias reikalavimus viešųjų vandens paslaugų teikimo licencijai gauti ir galinčias užtikrinti viešųjų vandens paslaugų teikimą
- Regiono viešųjų vandens paslaugų teikėjui Vyriausybės nustatyta tvarka perduoti savo valdomos vandens paslaugų teikimo infrastruktūros ir/arba valdomų vandens paslaugų teikėjų valdymo teises. Esant poreikiui reorganizuoti esamas vandens paslaugų infrastruktūrą valdančias įmones

Reformos įgyvendinimo problemos

- Reformai priešinasi savivaldybės dėl įtakos sumažėjimo (kainų nustatymas);
- Reformai priešinasi didieji miestai dėl mažųjų subsidijavimo;
- Vykiant reformą teks sumažinti darbuotojų skaičių;

Sėkmingai įgyvendinus reformą

- Lietuvoje atsiras kelios regioninės vandentvarkos įmonės, kurios
  - Dėl savo dydžio galės pritraukti aukštesnės kvalifikacijos specialistus
  - Galės taikyti aukšto lygio įmonių valdymo patirtį
  - Dėl efektyvios veiklos galės užtikrinti reikiamą ūkio plėtros finansavimą
  - Vykdydys higieninius - aplinkosauginius reikalavimus visame regione, įskaitant mažus miestelius ir ypač kaimo vietas